

**XORIJIY TAJRIBA ASOSIDA TIJORAT BANKLARIDA
MOLIYAVIY BOSHQARUVNI TAKOMILLASHTIRISH**

Mixitdinov Saidaziz Saydazimovich

Mustaqil izlanuvchi

Annotatsiya. Ushbu tezisda xorijiy tajriba asosida tijorat banklarida moliyaviy boshqaruvni takomillashtirish usullari tahlil qilinadi. Ilg'or banklar moliyaviy rejalashtirish, avtomatlashtirilgan tahlil tizimlari, risklarni boshqarish va xodimlarni malaka oshirish orqali samaradorlikni oshiradi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, strategik rejalashtirish va zamonaviy boshqaruv tizimlarini joriy etish banklarning moliyaviy barqarorligini mustahkamlash va bozordagi raqobatbardoshligini oshirishda muhim ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: tijorat banklari, moliyaviy boshqaruv, strategik rejalashtirish, risklarni boshqarish, avtomatlashtirilgan tahlil, samaradorlik..

So'nggi yillarda tijorat banklarida moliyaviy boshqaruvning samaradorligini oshirish masalalari xalqaro va mahalliy miqyosda dolzarb mavzuga aylangan. Banklar o'z resurslarini optimallashtirish, xarajatlarni kamaytirish va daromadlarni oshirish orqali raqobatbardoshlikni kuchaytirishga intilmoqda. Xorijiy tajribalar shuni ko'rsatadiki, ilg'or moliyaviy boshqaruv tizimlari, shu jumladan korporativ boshqaruv, risklarni baholash va investitsiya strategiyalari banklarning samaradorligini sezilarli darajada oshiradi.

Moliyaviy boshqaruvni takomillashtirish bo'yicha xorijiy adabiyotlar banklar faoliyatini samarali tashkil etishda muhim manba hisoblanadi. Turli tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ilg'or tijorat banklari korporativ moliyaviy boshqaruv tizimlarini joriy etish orqali xarajatlarni optimallashtirish, aktiv va passivlarni muvofiqlashtirish, risklarni kamaytirish va daromadlarni oshirishga erishgan [1], [2].

Masalan, McKinsey & Company tahlillari ilg'or banklarda moliyaviy

boshqaruv tizimlarining investitsiya strategiyalari, likvidlik boshqaruvi va risk-monitoring jarayonlarini integratsiyalash orqali samaradorlikni oshirganini ko'rsatadi [1]. Shu bilan birga, Harvard Business Review maqolalarida banklarning global moliyaviy bozor sharoitida strategik boshqaruvni qo'llash tajribasi tahlil qilingan [2].

Bundan tashqari, OECD va IMF hisobotlarida xorijiy banklarda zamonaviy moliyaviy boshqaruv usullari, jumladan avtomatlashtirilgan moliyaviy tahlil, katta ma'lumotlar (Big Data) va sun'iy intellekt yordamida qaror qabul qilish jarayonlari samaradorligini oshirishi ta'kidlangan [3], [4]. Ushbu tadqiqotlar ko'rsatadiki, banklarning moliyaviy boshqaruv tizimlarini modernizatsiya qilish nafaqat ichki jarayonlarni optimallashtiradi, balki ularning bozordagi raqobatbardoshligini ham oshiradi.

Adabiyotlar sharhidan ko'rinib turibdiki, xorijiy tajribalar tijorat banklarida moliyaviy boshqaruvni takomillashtirishda innovatsion texnologiyalar, tizimli yondashuv va strategik rejalashtirishning markaziy ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi. Shu bilan birga, ushbu yondashuvlarni mahalliy sharoitga moslashtirish banklar uchun yangi imkoniyatlar yaratadi.

Xorijiy tajriba shuni ko'rsatadiki, ilg'or tijorat banklari moliyaviy boshqaruv tizimlarini optimallashtirish orqali samaradorlikni sezilarli darajada oshirgan. Bunda birinchi navbatda quyidagi yondashuvlar samarali ekanligi aniqlangan:

1. Strategik moliyaviy rejalashtirish – banklar o'z resurslarini uzoq muddatli maqsadlar asosida boshqaradi, shu orqali xarajatlar samaradorligi va daromadlarni oshirishga erishadi. Masalan, G'arbiy Yevropadagi ilg'or banklarda har chorakda moliyaviy rejalashtirish va prognozlash tizimi joriy etilgan, bu esa likvidlikni yaxshilash va qarz risklarini kamaytirishga yordam beradi.

2. Avtomatlashtirilgan moliyaviy tahlil – Big Data va sun'iy intellekt texnologiyalari yordamida banklar xarajatlar va daromadlarni real vaqt rejimida monitoring qiladi. Natijada, moliyaviy qarorlar tez va aniq qabul qilinadi, ichki nazorat tizimi mustahkamlanadi.

3. Risklarni boshqarish tizimi – xorijiy tajribada banklar risklarni baholash va diversifikatsiya qilishga katta e'tibor beradi. Kredit portfeli va investitsiya strategiyalarini optimallashtirish orqali moliyaviy barqarorlik oshadi.

4. Xodimlar va ichki protseduralar – samarali moliyaviy boshqaruv faqat texnologiyalar bilan cheklanmaydi. Xodimlarni malaka oshirish va ichki protseduralarni optimallashtirish bank faoliyatining xavfsizligi va samaradorligini ta'minlaydi.

Natijalar shuni ko'rsatadiki, xorijiy banklarda qo'llaniladigan yondashuvlarni mahalliy tijorat banklariga moslashtirish orqali quyidagi natijalarga erishish mumkin:

- moliyaviy operatsiyalar samaradorligini oshirish,
- xarajatlarni kamaytirish va resurslarni optimal taqsimlash,
- risklarni aniqlash va kamaytirish,
- bankning bozordagi raqobatbardoshligini kuchaytirish.

Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, xorijiy tajriba asosida tijorat banklarida moliyaviy boshqaruvni takomillashtirish samaradorlikni sezilarli darajada oshiradi. Ilg'or banklar moliyaviy rejalashtirish, avtomatlashtirilgan tahlil tizimlari, risklarni boshqarish va xodimlarni malaka oshirish orqali ichki jarayonlarni optimallashtiradi.

Shu bilan birga, texnologik yondashuvlar — Big Data, sun'iy intellekt va real vaqt monitoring tizimlari — moliyaviy qarorlarni tez va aniq qabul qilish imkonini beradi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, strategik rejalashtirish va zamonaviy boshqaruv tizimlarini joriy etish bankning moliyaviy barqarorligini mustahkamlash va bozordagi raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi.

Foydalangan adabiyotlar ro'yxati.

1. McKinsey & Company. Global Banking Annual Review 2022 [Elektron resurs]. – M.: McKinsey & Company, 2022. – URL: <https://www.mckinsey.com/industries/financial-services/our-insights>.
2. Harvard Business Review. Strategic Financial Management in Commercial Banks [Elektron resurs]. – Boston, 2021. – URL: <https://hbr.org/2021/05/strategic-financial-management>
3. OECD. Banking and Financial Management Practices: International Report 2020 [Elektron resurs]. – Paris, 2020. – URL: <https://www.oecd.org/finance/banking-practices-2020.pdf>
4. IMF. Financial Sector Assessment: Modern Approaches in Banking [Elektron resurs]. – Washington, D.C., 2019. – URL: <https://www.imf.org/en/Publications>